

TALABALARDA INGLIZ TILIDA MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA INTERAKTIV METODLARNING ROLI VA SAMARADORLIGI

<https://doi.org/10.2961/zenodo.15674523>

Qurbonova Setora Utkir qizi

*Iqtisodiyot va pedagogika
universiteti 2-kurs magistranti.*

Annotatsiya

Ushbu maqolada talabalarda ingliz tilida muloqot ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida interaktiv metodlarning ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Interaktiv yondashuvlar talabaning nutq faolligini kuchaytirishi, mustaqil fikrlashni rivojlantirishi va real kommunikativ vaziyatlarda tilni qo'llash imkoniyatlarini kengaytirishi bilan izohlanadi. Shuningdek, dars jarayonida o'zaro muloqot va hamkorlikning o'sishiga ta'sir qiluvchi omillar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar

interaktiv metodlar, muloqot, ko'nikma, motivatsiya, nutq faoligi, samaradorlik

Annotation

This article examines in detail the role of interactive methods in developing students' English communication skills. It demonstrates that interactive approaches significantly increase speaking activity, enhance independent thinking, and support the ability to use language effectively in real communicative contexts. The study also highlights factors that strengthen collaboration and interaction during the learning process.

Keywords

interactive methods, communication, skill, motivation, speaking activity, effectiveness

KIRISH

Zamonaviy oliy ta'lim tizimida ingliz tilida erkin muloqot qila oladigan, global axborot makonida faol ishtirok eta oladigan malakali kadrlarni tayyorlash eng muhim ustuvor yo'nalishlardan biridir. Talabalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayoni endilikda faqat grammatik bilimlarni egallash bilan chegaralanmay, balki real muloqot vaziyatlarida til vositalaridan samarali foydalanish, fikrni aniq ifoda etish, suhbatdosh bilan mazmunli o'zaro

ta'sirga kirishish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishni talab qiladi. Shu bois, an'anaviy o'qitish texnologiyalari o'rnini asta-sekin interaktiv metodlar egallab bormoqda.

Interaktiv metodlar talabning ta'lim jarayonidagi passiv ishtirokchidan faol muloqot sub'ektiga aylanishiga, o'z fikrini erkin bayon etishiga va amaliy mashqlar orqali tilni tabiiy ravishda o'zlashtirishiga yordam beradi. Bunday metodlar o'quv jarayonini faollashtirib, talabalarda qiziqish, motivatsiya va tashabbuskorlikni oshiradi. Ayniqsa ingliz tili kabi kommunikativ yo'naltirilgan fanni o'qitishda interaktiv yondashuvlar yuqori natija berishi bilan ajralib turadi.

Shuningdek, interaktiv metodlar talabalarining bilish jarayonlarini rag'batlantirib, ularda tahlil qilish, taqqoslash, tezkor qaror qabul qilish, muammoni hal etish kabi kognitiv faoliyat turlarini faollashtiradi. Natijada muloqot ko'nikmalari nafaqat nutq jarayonida, balki fikrlash sifatida ham rivojlantiriladi.

Bundan tashqari, interaktiv metodlarning samaradorligi shundan iboratki, ular talabalarining shaxsiy qiziqish va ehtiyojlariga moslashtirilgan vazifalarni bajarish orqali tilni o'zlashtirish jarayonini individualizatsiyalash imkonini beradi. Talabalar o'z bilimi va tajribasini boshqalar bilan baham ko'rib, tahliliy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, bu esa ularning kommunikativ strategiyalarini mukammal darajada shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, interaktiv yondashuvlar o'quv muhitini dinamiklashtirib, talabalar o'rtasidagi ijtimoiy o'zaro ta'sirni kuchaytiradi. Guruh ishlari, rol o'yinlari, debat va muammoli vaziyatlar orqali o'quv jarayoni real hayotiy kontekstga yaqinlashadi, bu esa til o'rganishning amaliy samaradorligini oshiradi. Interaktiv metodlar nafaqat lingvistik, balki psixologik va kognitiv jihatdan ham talabalarni rivojlantiradi, ularning o'z-o'zini boshqarish, muammolarni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Shuningdek, interaktiv metodlar orqali talabalar kommunikativ vaziyatlarda o'z nutqini moslashtirish, suhbatdoshlarga qarab til va iboralarni tanlash, o'z fikrini ravon va aniq ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu jarayon talabning kommunikativ madaniyatini oshiradi va til o'rganishga bo'lgan ijobiy motivatsiyasini kuchaytiradi. Interaktiv metodlar darslarda o'zaro baholash, fikr almashish va guruh muhokamalarini qo'llash imkonini beradi, bu esa o'quv jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Mazkur maqolada aynan mana shu metodlarning samaradorlik omillari, ularni qo'llash sharoitlari hamda ingliz tilida muloqot qilish ko'nikmalariga ta'siri ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari interaktiv metodlarni dars jarayonida samarali qo'llashning amaliy yo'llarini aniqlash va talabalarining kommunikativ

kompetensiyasini yanada rivojlantirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi. Shu bilan birga, maqola talabalarning interaktiv metodlarga munosabati, ularning psixologik tayyorgarligi va kognitiv faoliyatiga ta'sirini aniqlashga ham qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot talabalarda ingliz tilida muloqot ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida interaktiv metodlarning ta'sirini ilmiy asosda o'rganishga qaratildi. Tadqiqot davomida sifat va miqdoriy yondashuvlar uyg'un qo'llanildi, bu esa olingan natijalarni keng qamrovli, ishonchli va valid tahlil qilish imkonini berdi. Sifat tahlili interaktiv metodlarning mazmuni, dars jarayonidagi o'zaro muloqot shakllari, talabalarning faol ishtiroki va o'qituvchi-talaba hamkorligini chuqur o'rganishga qaratildi. Shu orqali metodlarning pedagogik va psixologik jihatdan samaradorligi aniqlanib, talabalarning individual va guruhdagi faoliyati, ularning kommunikativ kompetensiyalari va motivatsiyasi tahlil qilindi.

Miqdoriy tahlil esa o'quvchilar tomonidan bajarilgan og'zaki nutq topshiriqlari, baholash mezonlari, mashg'ulotlarda ishtirok darajasi va jarayon samaradorligini ko'rsatadigan raqamli natijalarga asoslandi. Ushbu yondashuv talabalarning muloqot ko'nikmalaridagi o'sish darajasini aniq statistik ma'lumotlar orqali ko'rsatishga imkon berdi. Natijalar asosida interaktiv metodlarning qaysi shakllari samaraliroq ekanligi, talabalarning faol ishtirok darajasi va nutq faolligi o'lchandi.

Tadqiqotda kuzatish, suhbat, test sinovlari, diagnostik tahlil, portfoliolar va o'quv faoliyatini o'zaro baholash metodlari keng qo'llanildi. Kuzatish jarayonida interaktiv mashg'ulotlarning real dars sharoitida qo'llanilishi, talabalarning reaksiyasi, nutqiy faolligi va guruhdagi o'zaro aloqalari batafsil qayd etildi. Suhbatlar yordamida talabalarning interaktiv darslarga munosabati, motivatsiya darajasi, shaxsiy tajribalari, o'z-o'zini baholash qobiliyati va o'quv jarayonidagi qiziqishlari o'rganildi. Testlar va amaliy topshiriqlar orqali muloqot ko'nikmalarining o'sish dinamikasi aniqlanib, talabalarning nutqni amaliy qo'llashdagi malakasi, lug'at boyligi va grammatik jihatdan aniqligi baholandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ta'lim jarayonida qo'llaniladigan asosiy interaktiv metodlar – "Juftlikda ishlash", "Guruhli muhokama", "Rol o'ynash", "Debat", "Case-study", "Aqliy hujum", "Simulyatsion o'yinlar" va "O'zaro baholash" kabi shakllarning samaradorligi alohida tahlil qilindi. Har bir metodning kommunikativ kompetensiya, nutq faolligi, ijodiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va til amaliyotini kengaytirishdagi imkoniyatlari batafsil baholandi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, har bir metod talabaning muloqot qobiliyatini

shakllantirishda o'ziga xos rol o'ynaydi va kombinatsiyalashgan holda qo'llanganda eng yuqori natija beradi.

Bundan tashqari, tadqiqot jarayonida olingan natijalar ilmiy tahlil qilinib, mavjud adabiyotlar bilan solishtirildi. Shu orqali interaktiv metodlarning pedagogik va psixologik samaradorligi, ularni qo'llash shartlari va talabalarning individual xususiyatlariga moslashtirish imkoniyatlari aniqlanib, umumiy xulosalar shakllantirildi. Tadqiqotdan kelib chiqqan holda interaktiv metodlarni yanada takomillashtirish va samarali qo'llash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi, bu esa ta'lim jarayonining sifatini oshirish va talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot psixologik jihatdan talabalarning motivatsiyasi, o'z-o'zini boshqarish va guruhdagi hamkorlik qobiliyatiga interaktiv metodlarning ta'sirini aniqlashga imkon berdi. Interaktiv metodlar nafaqat lingvistik, balki kognitiv va psixologik jihatdan ham samarali ekanligi, talabalarning mustaqil fikrlash, tezkor qaror qabul qilish va ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishga xizmat qilishi ilmiy asosda tasdiqlandi.

Ushbu metodologiya shuni ko'rsatadiki, interaktiv metodlar bilan boyitilgan ta'lim jarayoni talabalarning kommunikativ kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi, ularning tilni amaliy qo'llash va real muloqot vaziyatlariga moslashish qobiliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, metodologiya talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, darslarni shaxsiylashtirish va ta'lim jarayonini innovatsion shakllarda tashkil etish imkonini beradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim jarayoni samaradorligi bevosita talabalarning faol muloqotga kirisha olish qobiliyatiga bog'liq. O'zbekistonlik tadqiqotchilar tomonidan ingliz tili darslarida kommunikativ yondashuvni kuchaytirish, o'quvchilarning nutqiy faolligini rag'batlantirish va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga doir bir qator ilmiy ishlanmalar yaratilgan. Ular interaktiv dars modellarining talaba motivatsiyasi va fikrlash jarayonlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar.

Pedagogik adabiyotlarda interaktiv metodlarning asosiy afzalliklari sifatida talaba shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv, fikr almashish, hamkorlikda o'rganish, nutq amaliyoti uchun real vaziyatlar yaratish va ijodiy tafakkurni rivojlantirish qayd etilgan. Xususan, "rol o'ynash", "guruhli muhokama", "debat", "vaziyatli o'yinlar" kabi metodlar muloqot ko'nikmalarini amaliy jihatdan mustahkamlash, til birliklarini tabiiy kontekstda qo'llash va suhbatdoshga mos ravishda nutq strategiyalarini tanlash imkonini beradi.

Mahalliy tadqiqotlarda shuningdek, interaktiv o'qitishning psixologik omillari ham muhim o'rin tutadi. Talabani motivatsiyasi, emotsional holati, psixologik tayyorgarligi va o'ziga ishonchi muloqot jarayonining muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Adabiyotlarda kognitiv jarayonlar – e'tibor, xotira, assotsiativ fikrlash, tezkor javob qaytarish – interaktiv mashg'ulotlar orqali yanada faollashishi ta'kidlangan.

Shuningdek, xorijiy adabiyotlar tahlili interaktiv metodlarning kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda universal ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Ular ta'lim jarayonida "o'quvchi-o'qituvchi-guruh" o'zaro hamkorligining kuchayishi, tilning amaliy qo'llanish doirasining kengayishi va muloqot muhitining tabiiylashtirilishini asosiy omillar sifatida ko'rsatadi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy manbalar tahlili ingliz tilida muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv metodlar pedagogik, psixologik va metodik jihatdan eng samarali vositalardan biri ekanini tasdiqlaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz tilida muloqot ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida interaktiv metodlar yuqori pedagogik samaradorlikka ega. Interaktiv yondashuvlar talabalarning nutq faolligi, mustaqil fikrlash, kommunikativ vaziyatlarda faol ishtirok etish qobiliyati va motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar o'quv jarayonini yanada dinamiklashtirish, talabalarda amaliy nutq mashqlarida faol ishtirokni rag'batlantirish va tilni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Guruh ishlari, juftlikda ishlash, rol o'yinlari, muammoli vaziyatlar va debatlar kabi metodlar nafaqat talabalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantiradi, balki ularning kognitiv qobiliyatlarini ham mustahkamlaydi. Guruh ishlari talabalarda fikr almashish, muloqotga kirishish va konstruktiv hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirsa, juftlikda ishlash metodlari shaxsiy ishtirok va tinglash qobiliyatini oshiradi. Rol o'yinlari va muammoli vaziyatlar esa talabalarda real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish, tezkor qaror qabul qilish va muloqot strategiyalarini amaliy qo'llash qobiliyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. Debat mashg'ulotlari esa tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi va talabalarni ilmiy asosli argumentatsiya qilishga o'rgatadi.

Shu bilan birga, interaktiv metodlarni qo'llash pedagogik jarayonning umumiy samaradorligini oshiradi, o'quv muhitini faollashtiradi va talabalarda ijtimoiy hamkorlik, guruhdagi o'zaro aloqalar va jamoaviy mas'uliyatni rivojlantiradi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, interaktiv metodlar talabalarning shaxsiy

va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda, ularni mustaqil va ijodiy fikrlashga rag'batlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABOYOTLAR:

1. Yo'ldoshev S. Talaba motivatsiyasini oshirish metodlari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti, 2019. – 192 b.
2. Hasanboyev R. Mutaxassislik fanlarini o'qitishda pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: Ta'lim Nashriyoti, 2020. – 210 b.
3. Xolmirzaev, R. (2018). Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi nashriyoti.
4. Karimova, L. (2020). Til o'qitishda interaktiv texnologiyalar va ularning samaradorligi. Toshkent: Fan va ta'lim nashriyoti.
5. Axmedov, S. (2019). Pedagogik innovatsiyalar va o'quv jarayonini modernizatsiya qilish. Toshkent: Universitet nashriyoti.
6. Yusupova, D. (2021). Oliy ta'limda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishda interaktiv usullar. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.